

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

I. Előfordul-e a keresztes béka (*Bufo calamita*. Laur.) Magyarországon? A keresztes béka, a varasbékák (*Bufo*nidae) ezen kiváló alakja, az eddigi kutatások szerint Skandinávia déli részétől s Angolországtól kezdve egész Német- és Franciaországon, a pyrenaei félszigeten, Ausztriában, Galicziában s helyenkint Oroszországban is előfordul és a felsorolt helyeken korántsem tartozik a ritkaságok közé.

Több buvár Magyarország faunájában is szerepelteti, így újabban Dr. Schreiber Egid¹⁾ általában Magyarországról s Dr. Margó Tivadar²⁾ Budapest faunájában említi. Ámde úgy látszik, hogy ezek az adatok hazai buváraink előtt nem igen találtak hitelre, mert Kriesch János³⁾ még 1888-ban is a természetbarátok különös figyelmébe ajánlja ezt az állatot, melynek hazánkban való előfordulását nem látja beigazolva. Alig lehet ezen csodálkozni, ha meggondoljuk, hogy magyar buvár szeme előtt még nem fordult meg hiteles hazai példány; a priori pedig megengedhető, hogy csakugyan nem találtatik nálunk, mert Dániában, Olaszországban, sőt tőszomszédságunkban: a Balkán félszigeten is hiányzik. Erdély területéről is ismeretlen, a mennyiben sem a magyar, sem a szász buvárok nem említik, így Bielz⁴⁾ legújabb catalogusában sincs felvéve.

Magam is abban a nézetben voltam, hogy hazánkban nem fordul elő, mert Budapest környékén, Sáros-, Szepes- és Brassó megye területén évekig gyűjtöttem és sehol sem találtam. Már-már meggyökeredzett bennem ez a hiedelem, midőn végre e nyáron nyomára akadtam, még pedig nagyon feltűnő körülmények között.

Julius havában ugyanis a Brassótól egy óra járásnyira fekvő Keresztényfalván levén fegyvergyakorlaton, 12-én délután egy nagyobb

¹⁾ Herpetologia europaea. 1875. 145 l.

²⁾ Budapest és környéke állattani tekintetben. 1879. 40 l.

³⁾ Kirándulók zsebkönyve. 1888. 124 l.

⁴⁾ Fauna der Wirbelthiere Siebenbürgens. 1888.

társasággal átrándultunk a szomszéd Rozsnyóra s meglátogattuk festői szépségű várát. A vár körülbelül 168 m. (relatív mag.) magas hegy csúcsán épült; körfalai meglehetősen épek, azonban belső épületei mind romba dőltek s a várudvaron kő- és téglarakások hevernek szerteszét

A míg a társaság az aranykalászos Barczaságon jártatta szemeit, én az omladék között s a kövek alatt bogarásztam és a mint egy nagy, lapos követ felfordítok, békát pillantok meg alatta. Feltűnően hasonlított a mi közönséges zöld varasbékánkhoz (*Bufo variabilis viridis*. Laur., Pall.) s így figyelemre se méltatva már ott akartam hagyni, midőn a velünk levő brassói volt postafőnök kutyája nekiesik a békának s — a társaság időközben oda érkezett tagjai által úszíttatva — mérgesen belekap. De mi történik? A béka egy szempillantás alatt sűrű, tejféhér nedvet bocsát magából, mely mint a sűrű tejfel borítja egész testét; a kutya (egy közép nagyságú patkányfogó) erre hirtelen meghátrál, de csakhamar újlag hozzákap, a szája azonban megtelik tajtékkal s rögtön undorral bocsátja el a békát. Most már kezdett a dolog érdekelni; a társaság hölgy tagjai azonban nem nagyon épülvén az előbbi jeleneten, kértek, hogy a követ borítsam rá a békára, mit kelletlenül bár — s későbbi nagy sajnálatomra — megtettem.

A kutya szája erősen habzott, nyála bőven folyt s habos orrát a gyephez dörzsölvén, lábaival iparkodott a tajtékot lekaparni róla. E közben folyton harákkolt és ökredezett, fájdalmasan nyöszörgött s nem találta helyét; lefelé menet s lent a vendéglőben is nagyon rosszul volt, többször hányt, sem tejet, sem vizet nem akart inni, úgy hogy gazdája már elveszítettnek hitte. Utóbb azonban megcsendesült s minden baj nélkül tért vissza Brassóba.

A béka fenmaradt a várban, semmi sem volt velem, a miben magammal vihettem volna; de jól megjegyeztem magamnak a helyet, a hol hagytam s a legközelebbi napokban szándékomban volt visszamenni érte. A közbejött ezredgyakorlatok azonban elterelték róla figyelmemet s csak augusztus 17-én mehettem fel ismét a rozsnyói várba, a nevezetes békát megkeresendő.

Megjegyzem, hogy a mint a fegyvergyakorlattól megszabadulva Brassóba érkeztem, első dolgom volt a varasbékák rendelkezésemre álló irodalmát átlapozgatni, mert meg voltam győződve, hogy a rozsnyói béka minden hasonlatossága daczára sem lehetett a közönséges *Bufo*

variabilis. Ez utóbbit nagy mennyiségben gyűjtöttem már, de soha sem tapasztaltam, hogy tejszerű nedvet lövelt volna magából.

Minden munka, még az oly kimerítő Schreiber is cserben hagyott, csupán a jó öreg Leunis¹⁾-ben olvastam nagy örömmel: „*Bufo calamita* . . . ; scheidet, wenn angegriffen, aus seinen Hautdrüsen ein weiszliches, schaumiges, stinkendes Sekret ab.“

Ez volt az én esetem. Siettem a rozsnyói várba. Oda érkezve egyenesen a historikus kőnek rohanok, nagy szivdobogva felemelem, . . . fájdalom — üres minden! Jó lélekkel mondhatom, hogy nem volt valamire való kő, vagy omladék, melyet meg nem emeltem és szét nem hánytam volna, míg végre harmadfél órai eredménytelen kutatás után, teljesen átizzadva s kimerülve, abban hagytam a keresést.

A béka eltűnt; vagy elpusztult, vagy biztosabb helyet keresett, de meg vagyok győződve, hogy a keresztes békával volt dolgom, mert Brassóba érkezve mindjárt összefogdostam egy sereg közönséges zöld varasbékát s megtettem az ellenpróbát. Abból indulva ki, hogy ha a rozsnyói béka is csak a köz. zöld varasbéka volt, ezeknek is ugyanolyan váladékot kell kibocsátaniok, elővettem egyiket a másik után, fogdostam, nyomogattam, de a várt fehér váladék nem mutatkozott. Kezem egészen átnedvesedett a bőrmirigyek váladékától, ám ez egészen víztiszta, szintelen volt. Kezdtem csipni, tüvel szurkálni, szóval megkísérlettem az állatot a mennyire csak lehetséges felizgatni; a váladék bővebben folyt, a szememnek is jutott belőle, de mindig szintelen maradt. Így jártam valamennyivel. A *Bufo variabilis* bőrmirigyeinek váladéka szintelen híg nedv, a rozsnyói békáé ellenben sűrű és tejfejr volt.

Nem hiszem, hogy ezek után a rozsnyói békát a *Bufo variabilis*-szal egy és ugyanazon fajnak tartaná valaki, a minthogy én is határozottan *Bufo calamita* nak tartom.

A mennyire negativ bizonyítékokkal el lehet valamit dönteni, ez azt hiszem, megtörtént. Talán csak azzal az egy ellenvetéssel lehetne élni, hogy a keresztes béka a víz közelében tartózkodik, hogyan jutott tehát egy magányos, száraz és aránylag magas hegy tetejére?

Ez az ellenvetés azonban czáfolatnak nem elég erős, mert ne feledjük, hogy július derekán találtam ott a békát, mikor a párzási időszak már rég elmúlt s ilyenkor a varasbékák már kórákások közé, vagy

¹⁾ Synopsis der Thierkunde. 1883. I. k. 617 l.

a földbe rejtőznek s csak éjjel járnak táplálékuk után. A várhegy tövében különben sok apró láp, zsombék van s így valószínű, hogy a párzási időszak elmúltával, ki tudja milyen véletlen, vagy minő kényeszerítő körülmények behatása folytán került a várba.

Ezek után ajánlom a keresztes békát természetbuváraink figyelmébe, hátha más valakinek a positiv bizonyíték is kezeügyébe csik.

Brassó, 1889. január 4.

Méhely Lajos.

2. Megjegyzés a keresztes békának Erdélyben való állítólagos előfordulásáról. Több évvel ezelőtt kifejeztem már a felett való kételkedésemet, hogy a keresztes béka (*Bufo calamita* Laur.) hazánkban előfordul. ¹⁾ Annál inkább érdekelt tehát Méhely Lajos előző közleménye, mely ennek a békának hazánkban való előfordulására hívja fel a figyelmet, sőt határozottan véli állíthatni, hogy a Brassó melletti Rozsnyó várhegyén tényleg előfordul. Evvel szemben nem állíthatom ugyan határozottsággal, hogy a szóban forgó béka, mely a kiránduló társaságot kísérő kutyát annyira csúffá tette, s melyet elsőben M. L. is közönséges zöld varasbékának (*B. variabilis* Pall.) tartott, nem volt egyéb, mint ez a hazánkszerte közönséges varasbéka, de ezt M. L. leírása után a legnagyobb mértékben valószínűnek kell tartanom. M. L. ugyanis a rozsnyói békának kizárólag tejszerű bőrváladékára, mely az incselkedő kutyán hányást s egyéb mulékony rosszulléti tüneteket idézett elő, alapítja azt a feltevését, hogy a tüzetesebben meg nem vizsgált béka csakis *B. calamita* lehet; feltevésének támogatására pedig megemlíti, hogy a zöld varasbéka szintelen híg nedvet választ el, míg a keresztes békáról Leunis Synopsisének második kiadásában az olvasható, hogy megtámadtatva habzó, fehéres, bűdös mirigy nedvet választ el. Saját tapasztalatom szerint — s ennek helyességéről mindenki könnyen meggyőződhetik — ingerlésre mindkét hazai varasbékának (*Bufo vulgaris* Laur és *B. variabilis* Pall.) első ijedtségében s első ijesztőszerű kiüríti — gyakran erős sugárban löveli ki — húgyhólyagának szintelen, vizenyős tartalmát, majd pedig felfújja testét s bőrmirigyének az ingerlésre egyre bővebben ömlő sűrű tejszerű váladékával teszi magát undorítóvá. Lényegében ugyanezt állítják

¹⁾ A *Pelobates fuscus* hazánkban való előfordulásáról s még néhány szó a magyarországi békafélékről. Term. rajzi füz. II. 1878. p. 215.